

Vấn đề tăng trưởng kinh tế và sự phân hóa giàu nghèo ở thành phố Hồ Chí Minh

LÊ THỊ DUNG*

Hiện nay, điều kiện kinh tế thị trường cùng với sự phát triển mạnh mẽ của khoa học kỹ thuật và công nghệ, là yếu tố quyết định cho sự phát triển trí tuệ, sáng tạo và đổi mới. Đảng và Nhà nước ta đã xác định “đi vào kinh tế thị trường, mở rộng và giao lưu quốc tế, công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, tiếp thu những tinh hoa nhân loại, song phải luôn luôn coi trọng những giá trị truyền thống của và bản sắc dân tộc, quyết không để tự đánh mất mình, trở thành bóng mờ hoặc bản sao chép của người khác”^[1] quá trình kinh tế mở này dẫn đến những thay đổi rõ rệt trên tất cả các mặt. Sự thay đổi đó có cả sự tự nguyện và gượng ép, nó đã xảy ra ở cả trên hai mặt văn hóa tinh thần và văn hóa vật chất. Chính từ đó, khoảng cách giàu nghèo giữa các nhóm giai tầng trong xã hội đang có dấu hiệu ngày một rõ hơn.

Thành phố Hồ Chí Minh là một trong những trung tâm kinh tế lớn trong cả nước, không những thế nó còn là một trong những thành phố có vai trò điều phối sự phát triển kinh tế, văn hóa trong cả nước. Thành phố Hồ Chí Minh hiện là địa phương có tốc độ phát triển kinh tế nhanh nhất trong cả nước với kết quả tăng trưởng kinh tế 5 năm (2001-2005) đạt mức bình quân 11%/năm, cao hơn tốc độ tăng 10,3%/năm của giai đoạn 1996-2000. Thu nhập bình quân đầu người của thành phố cũng tăng nhanh. Năm 2000 thu nhập bình quân đầu người đạt 1.365 USD/người/năm, đến năm 2005 ước đạt 1.920 USD/người/năm. Trong 5 năm qua (2001-2005), giá trị sản xuất công nghiệp trên địa bàn thành phố tăng bình quân trên 15%/năm, chiếm tỷ trọng gần 30% giá trị sản xuất công nghiệp cả nước. Từ năm 2000 đến nay, thành phố cũng đã thu hút được 200.000 tỷ đồng (khoảng 13 tỷ USD) vốn đầu tư, trong đó tỷ trọng đầu tư vào dịch vụ tăng từ 50,1% năm 2000 lên 65,9% năm 2004, tỷ trọng đầu tư vào công nghiệp và xây dựng giảm từ 49,2% năm 2000 xuống còn 33,5% năm 2004. Tỷ trọng đầu tư vào các ngành nông nghiệp không thay đổi đáng kể, chiếm 0,7%^[2]. Trên đây là những thành tựu về kinh tế mà thành phố đã đạt được trong thời gian qua.

Sự tăng trưởng kinh tế và hội nhập quốc tế ngày một sâu rộng và sự cải thiện quan hệ cung – cầu, đã góp phần nâng cao chất lượng cuộc sống của người dân đô thị. Tỷ trọng tiêu dùng của người dân ngày càng tăng trong khi tỷ trọng tiêu dùng nhà nước chỉ ở dưới 9% và đang ngày càng có xu hướng giảm mạnh. Tuy nhiên, tăng trưởng kinh tế phải đi đôi với bảo đảm dân sinh, nâng cao chất lượng cuộc sống, công bằng xã hội. Chuẩn bị tốt nguồn nhân lực; lựa chọn phát triển các công nghệ “mũi nhọn”, đồng thời mở rộng nghiên cứu ứng dụng đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước, tạo nhiều việc làm.

Thực tế, sự tăng trưởng kinh tế, thu nhập cao đã giúp cho cuộc sống của người dân ở đô thị được nâng cao. Song chính điều này dẫn đến sự phân hoá rõ rệt giữa người giàu và người nghèo. Nguyên nhân dẫn đến sự chênh lệch giàu nghèo có nhiều nguyên nhân, nhưng nguyên nhân, hậu quả từ nền kinh tế bao cấp chuyển sang nền kinh tế thị trường và toàn cầu hoá về kinh tế là nguyên nhân chính. Tác động từ toàn cầu hoá về kinh tế có thể nói mang lại hiệu quả kinh tế cao tuy nhiên nó cũng có cả hệ quả xấu. Theo tổng cục Thống kê điều tra về mức sống dân cư từ năm 1992 đến năm 2002 cho thấy thu nhập bình quân đầu người của nhóm nghèo nhất tăng lên rất chậm. Năm 2001-2002 so với 1999-1993 tăng khoảng 49,1%. Trong khi đó nhóm giàu nhất, cùng thời gian trên tăng tới 223,5%. Tuy thu nhập rất quan trọng nhưng chi tiêu mới là cái phản ánh mức sống thực tế của người dân. Nhờ tăng thu nhập nên quá trình giảm nghèo tăng lên, nhưng khi nền kinh tế thành phố Hồ Chí Minh chuyển sang cơ chế thị trường thì khoảng cách giàu nghèo lại có khả năng tăng lên cao gấp nhiều lần so với tỷ lệ giảm nghèo.

Có thể thấy rõ sự thay đổi rất nhiều về thói quen trong việc lựa chọn đơn vị phân phối bán hàng giữa người giàu và người nghèo khác biệt rất xa nhau. Thật vậy, sự phát triển, tăng trưởng kinh tế đã làm tăng thêm khoảng cách và làm phân tầng xã hội. Hiện nay có hai bộ phận người dân theo hai hướng chọn lựa khác nhau. Nếu đa số người dân đô thị nhất là những người có thu nhập thấp mua ở chợ, vỉa hè, bán hàng rong thì bộ phận thứ hai là những người có thu nhập cao lại chuyển sang mua ở siêu thị, trung tâm thương mại lớn, ở các cửa hàng cao cấp...

Trong thời gian gần đây giá cả thị trường ngày một tăng, điều này đã ảnh hưởng đến sự phân hoá trong tiêu dùng của người dân. Đặc biệt, có sự chênh lệch lớn giữa nông thôn và thành thị. Trên 90% hộ nghèo của cả nước là sống ở nông thôn; tỷ lệ nghèo ở nông thôn cao gấp 7 lần tỷ lệ hộ nghèo ở thành thị. Sự phân hoá này cũng có thể thấy ở những lĩnh vực như y tế, giáo dục, nhà ở... Đa số người giàu có thu nhập cao đều lựa chọn những bệnh viện tư, bệnh viện có vốn nước ngoài kỹ thuật điều trị cao để chăm sóc sức khoẻ, và trong giáo dục họ cũng chọn những trường quốc tế, đạt chuẩn quốc gia ngay từ mẫu giáo để cho con em học. Và tất nhiên người giàu cũng ở trong như khu đô thị đắt tiền, đầy đủ tiện nghi, cao cấp. Trong khi đó, người nghèo lại cho con học ở những trường bình thường, ở khu chung cư dành cho người thu nhập thấp, chăm sóc y tế lại là thứ xa xỉ. Điều này dẫn đến hệ quả là sự phân hoá càng sâu sắc hơn, khi xã hội chia thành hai nhóm dân cư khác nhau. Sự phân hoá này càng dễ xảy ra khi mới đây Cơ quan tư vấn nguồn nhân lực Mercer khảo sát đánh giá TP. Hồ Chí Minh đứng thứ 37 (năm 2004 đứng thứ 36) trong danh sách 50 thành phố có giá cả sinh hoạt cao nhất thế giới.

Tiêu chí chính để Mercer đánh giá thành phố đắt nhất thế giới là chi phí của hơn 200 loại dịch vụ. Điều tra này cho thấy, giá bất động sản ở TP. HCM cao hơn nhiều so với giá trị thực của nó. Việc xếp hạng đã mở ra cơ hội kinh doanh, nhưng bên cạnh đó mặt trái của nó cũng đáng để lo. Vì sự phân hóa giàu nghèo có thể sẽ tăng thêm. Trong khi một số người có đủ tiền để mua vài biệt thự trị giá hàng tỷ, thì đại đa số người dân không đủ tiền mua một căn hộ trung bình. Việc mất cân đối tỷ trọng đầu tư (giữa bất động sản và các khu vực khác) về lâu dài sẽ dẫn một nền kinh tế kém hiệu quả.

Chi phí sinh sống quá cao có thể làm giảm khả năng cạnh tranh của thành phố Hồ Chí Minh so với các thành phố khác trên thế giới. Như vậy, nếu giá cả sinh hoạt cao là hậu quả của việc tăng GDP trên đầu người của người dân, hay do cơ hội kinh doanh tăng, là điều rất tốt. Song nếu chi phí cao làm tăng khoảng cách giàu nghèo, mất cân đối đầu tư, giảm khả năng cạnh tranh so với các thành phố khác trong khu vực thì điều này cần phải suy nghĩ.

Phải làm thế nào để tạo thêm cơ hội kinh doanh cho các nhà đầu tư lại vừa hạ được giá thành bất động sản cũng như giá cả các dịch vụ khác để thành phố Hồ Chí Minh còn là chỗ sinh sống cho người có thu nhập trung bình, chứ không chỉ là nơi sinh sống của những người có thu nhập cao. Nếu không tiến hành thực thi các chính sách hiệu quả, thì sự cách biệt này ngày càng rõ hơn khi hội nhập toàn cầu hoá.

Thực tế cho thấy tình trạng phân hóa giàu - nghèo, tình trạng gia tăng các tệ nạn xã hội trong những năm gần đây ngày một tăng. Nếu sự phân hóa giàu - nghèo trở nên gay gắt thì vấn đề công bằng, bình đẳng xã hội sẽ bị ảnh hưởng nghiêm trọng. Vấn đề cơ bản để xóa khoảng cách giàu nghèo chính là sự đầu tư cho phát triển cân đối, phải chú ý hơn nữa và nhất thiết phải quan tâm đến tính hiệu quả. Để phát triển bền vững, cần tập trung đẩy mạnh hiện đại hoá. Phát triển cơ sở hạ tầng ở ngoại thành, làm tốt công tác xóa đói, giảm nghèo, không dừng ở các hình thức và biện pháp như hiện nay, phải thiết thực đưa người nghèo ra khỏi cảnh nghèo đói. Không thể để xảy ra tình trạng Nhà nước đầu tư phát triển lớn nhưng do buông lỏng kiểm tra, giám sát mà dẫn tới tình trạng thất thoát, tắc trách, không đạt được mục đích đề ra.

Cùng với xu hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa, quá trình đô thị hóa đang diễn ra như một tất yếu của lịch sử. Đặc biệt, trong thời đại ngày nay, quá trình đô thị hóa đang diễn ra một

cách mạnh mẽ hơn lúc nào hết. Đây là một biểu hiện của sự chuyển đổi xã hội theo hướng văn minh hiện đại. Sự chuyển đổi này tạo đà cho sự phát triển kinh tế, tuy nhiên cũng không tránh khỏi những tác động xấu do nó mang lại. Đó chính là sự tăng trưởng kinh tế, với nhiều khu đô thị, khu công nghiệp mới mọc lên ở những vùng ngoại thành, tạo nhiều công ăn việc làm cho người dân vùng ven. Nhưng đồng thời nó cũng thu hẹp và dần dần xóa bỏ diện tích nông nghiệp. Điều này dẫn đến một số hệ quả không tốt, khi mức sống và lối sống công nghiệp ập đến, người dân chưa kịp thích ứng thì đã bị đào thải. Nhiều vùng đất bị quy hoạch, giải tỏa. Người nông dân bán đất, nhanh chóng giàu lên và nhanh chóng mất đi sự giàu có. Điều này càng làm cho sự phân hóa giàu nghèo diễn ra nhanh hơn. Chính vì vậy ưu tiên phát triển kinh tế, nhưng cũng đồng thời phải đề ra chính sách hỗ trợ, tư vấn giúp cho người dân có cuộc sống bền vững, ổn định, theo kịp đà phát triển của đất nước.

Thành phố Hồ Chí Minh đang đứng trước ngưỡng cửa mới – ngưỡng cửa của thế kỷ XXI, với bao nhiêu thách thức và vận hội đang chờ đợi. Vấn đề phát triển kinh tế là cần thiết, song kinh tế tăng trưởng phải đồng thời kết hợp với công bằng xã hội, đó cũng chính là mục tiêu tiến tới xây dựng thành phố văn minh hiện đại trong hiện tại và tương lai.

---

* Viện Nghiên cứu Xã hội Thành phố Hồ Chí Minh.

[1] *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ VIII của Đảng*, Nxb Chính trị Quốc gia, H., 1996, tr. 29- 30.

[2] Nguồn TTXVN